

2178

2178

1494

ՆՈՐ ԳԱՍԱԳՐԲԵՐ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Ա. ՄԱՍ

ՀՐԱՏԱՐԱՆԿԻՉ

Գ. ՄՍԵՐԵԱՆ

ԻԶՄԻՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ ՄՍԵՐԵԱՆ

1878

Գին 35 սանդիմ

Ընծերցարանը տղուն կարգալ սորվեցը-
նող գիրքն է՝ եւ տարակոյս ջկայ որ տղան
որջափ հանուծիւնով կարդայ՝ այնքան
դիւրաւ կը սորվի:

Արդ՝ հանուծեամբ կարդալու համար ըն-
ծերցարանը ընապէս պէտք է զուարճալի,
կրթական՝ եւ մանաւանդ ընտանի լեզուով
գրուած ըլլալ, առանց ասոր սնհոսկանա-
լի կ'ըլլայ՝ եւ տարակոյս ջկայ որ անհա-
կանալին զուարճալի ջկրնար ըլլալ երբէք:

Մեր դպրոցներու մէջ գործածուած ըն-
ծերցարանները գրեթէ այս պայմաններէ
զուրկ են, ուստի այս պէտքը լեցընելու հա-
մար՝ պատշաճ համարեցինք Մուծիի բա-
րոյական առակներէն՝ (որ 1844ին Տ. ց. Յով-
հանեանէ թարգմանուած են) քաղելով իբրեւ
ընծերցարան հրատարակել ամենէ ընտանի
եւ պարզ լեզուով:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՅՈՂԹԵԼ

Տղուն մէկը իր բարեկամին տունը կը մտնէ, անոր հետ պտըտել երթալու համար: Սրահին մէջ մտնելով մարդ մը չտեսներ հոն. ու սեղանին քովը կը մօտենայ կը նայի որ տանձի կողով մը կայ վրան:

«Ո՛հ, ի՞նչ աղուոր տանձեր են, կ'ըսէ, կըրնամ անկէ մէկ հատ առնել ուտել, ու զիս մարդ մը չտեսներ . . . բայց ի՞նչ կ'ըսեմ ես, եթէ մէկը չտեսներ Աստուած ալ չտեսներ»: Ասանկ ըսելով կը ձգէր դուրս կ'ելլէր, երբ ծեր մը, որ վառարանի մը ետեք պահուքտած էր, ելաւ՝ ու ըսաւ. «Ապրիս, աղաս. դուն որկրամոլութեանդ յաղթելով արժանի եղար գովեստ լսելու: Առ կողովը. քեզի ընծայ կու տամ զայն. և կը յորդորեմ զբեզ, որ միաքդ պահես թէ Աստուած միշտ բրած գործքերդ կը տեսնէ»:

ԱՒԵԼՈՐԴԻ ԲՍՆԵՐԸ ԱՂԵԿ ԳՈՐԾԱԾԵԼ

Շուշանք ու Հռիփսիմէն դպրոցէն կ'արձա-
կուէին ձեռքերնին մէյմէկ փոքրիկ դամբիւզ,
մէջը քանի մը հացի կտորուանքով: Հռիփ-
սիմէն շան մը առջև նետեց իրենքինները,
իսկ Շուշանք աղքատ պառաւի մը տուաւ,
որ դպրոցին դուռին քով կայնած սղարմու-
թիւն կը խնդրէր: «Աստուած քեզի վարձա-
հատոյց ըլլայ, ս'ի սիրուն աղջիկ, քսաւ ա-
նոր պառաւը անոյշ ձայնով մը, Աստուած
տայ քեզի փոխարէնք ու անոր օրհնութիւնք
միշտ քու վրադ ըլլայ, որ ուտելիքիդ աւե-
ւորդը միշտ աշքատներուն կու տաս»:

Այս խօսքերուն վրայ Հռիփսիմէն ամէջաւ
իւր ըրածին վրայ, որ մարդը թող տարով
շան մը աւելի հոգ տարեր էր, և այն օրուը-
նէ սորվեցաւ անատուններէն աւելի մար-
դերու օգնութիւն ընել:

ԾՈՒԼՈՒԹԻՒՆ

«Տնւր ինձի հեղերէնս, որ ձեռքէս վար
ընկաւ, կ'ըսէր պղտիկ Խորէնք՝ ութսուն տա-
րեկան պառաւ աղախնի մը:

— Ի՞նչ կ'ուզես, հարցուց մայրը զաւկին:

— Հեղերէնս, որ ձեռքէս վար ընկաւ:

— Աղէկ, թէ որ ձեռքէդ ընկաւ, գճկուէ
քիչ մը ու սոս զանի՝ առանց նեղութիւն
տալու խեղճ պառաւին, որուն զնտալու կա-
կարողութիւնը չէ մնացեր. նաև՝ սորվէ այս
օրուընէ, թէ մէյմքն ալ՝ այն բանք որ դուն
կրնաս ընել, մի հրամայեր և ուրիշին ձանձ-
րութիւն մի տար. լսեցիր, սիրելիս»:

Խորէն մտիկ ըրաւ մօրը տուած խրատը,
և սորվեցաւ ուրիշ անգամ ծուլութիւն չընել
և ընկերներուն ձանձրութիւն չտալ:

ԸՅՆՈՂԻՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԸՆԵԼ

Ձմեռ Ժամանակ խիստ ցուրտ առտու մը,
Հեղինէ տիկինք՝ իր Գարեգին ու Գիսակ աղոցը
հետ մէկտեղ բարեկամուհիի մը տուն տե-
սութիւն ընելու կ'երթար: Երբոր սառուտ փո-
ղոցէ մը կ'անցնէին, աղքատ մարդուն մէկը՝
որ իրենց առջևէն կ'երթար, յանկու յծ սօքք
տահելով դետինք ընկաւ: «Ո՛հ, այս ի՞նչ
խնդարու բան է», պառայ Գիսակ՝ սաստիկ
ծիծաղելով: Գարեգինք չխնդաց ամենն ին այս
բանիս, հապա վազեց դնաց խնդոյն ընող
մարդուն օգնելու, որ շատ շնորհակալ եղաւ:

անորմէ՛ իր մարդասիրութեանը համար, ու կաղալով շարունակեց իր ճամբան:

— Տես անգամ մը, Գիսակ, բաւ մայրը, այն խեղճ աղքատը իյնալով իր ոտքը ցաւ ցուց, ու դուն կը խնդաս, ամչցիր. չտեսնեմ քեզ մէյմբն ալ՝ որ ուրիշին մնասին վրայ խնդաս: Սորվէ դուն ալ քու եղբորդ պէս, օգնութիւն քնել կարօտ մարդերու, ու թէ որ չես ուզեր օգնել, գոնէ անոնց վրայ մի խնդար:

ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Օննիկը ու Երանուհին իրենց հօրը հետ մէկտեղ գեղեցիկ պարտէզ մը պիտի երթաւ յին պտըտելու: Օննիկը ուրախութենէն սկսաւ ցատքբռել, ու յախճապակէ անօթի մը զարնելով սենեկին վառարանին վրայէն վարձգեց ու անօթը կտոր կտոր բրաւ: Երանուհին ցաւելով եղած մնասին վրայ, վազեց անոր կտորուանքը ժողվելու. այս միջոցիս մէջ հայրերնին վրայ հասաւ ու տեսնելով զանի.

«Անշորհք աղջիկ, պոռաց, կտորեցիր այդ անօթը, որ այնքան սուղ առած էի, շատ աղէկ ուրեմն ես ալ քեզ այսօր տունը կը ձգեմ, ու հետս չեմ տանիր:

— Զէ, հայր իմ, բաւ Օննիկը, ես կարեցի անօթը, ու պէտք է որ ես տունը մնամ:

Այս բանիս վրայ հայրերնուն սիրտը շարժելով գրկեց իր զաւակները, ու բաւ անոնց հայրական գորովով մը.

— Երկուքնիդ ալ եկէք իմ հետս, ինչու որ երկուքնիդ ալ բարի զաւակ էք: Երանուհի, դուն լսեցիր իմ յանդիմանութիւնս ու լուռ կեցար. Օննիկ, դուն ալ յանցանքդ վրայէդ չնետեցիր ու քու անկեղծ սիրտդ յայտնեցիր: Գրկեցէք զիս, ու սիրեցէք միշտ մէկզմէկ՝ ինչպէս որ հիմա կ'ընէք. սիրեցէք նաև բոլոր մարդիկը՝ ինչու որ ամենքն ալ ձեր եղբայրներն են:

ՄԵԾՍԻՐՏ ԱՂՋԻԿ ՄԸ

Վերդինէն օր մը իր մօրը հետ ժուռ դալու կ'երթար, կուրծքը գեղեցիկ վարդ մը դրած: Պարոնին մէկը տեսնելով զան. «Ի՞նչ գեղեցիկ է» բաւ: Այս խօսքիս վրայ Վերդինէին քիթը մեծնալով սկսաւ գոռոզանալ. բայց պարոնը այս բանը տեսնելով՝ դարձաւ բաւ նորէն.

— Օրիորդ, ձեզի համար չեմ բսեր՝ թէ

Ի՞նչ դեղեցիկ է, հապա այն վարդին համար որ ձեր կուրծքը կը զարդարէ:

Այս ետքի խօսքին վրայ վերջինէն ամբնալին գետինը կ'անցնէր. և որուն ըսաւ մայրը.

— Սորվէ ուրեմն, սիրուն աղջիկս, ու գիտցնի որ մարդիկ շատ անգամ մեզ չեն գովիր, հապա մեր զարդերը և հարստութիւնը, ուստի ասկէ ետքը զգոյշ կեցիր՝ չխաբուիլ մէյմբն ալ առանց խնամալու անոնց միտքը»:

ՄԻՍԻՏՏ ՏՂԱՅ ՄԸ

«Ի՞նչ այլանդակ կարծիք էր ան, կ'ըսէր Սիսակ իր մօրը: Այս առտու վարժապետս բան մը պատմելու չեց, ու ըսաւ թէ՛ վարդը ծաղիկներուն թագուհին է, և թէ մեղուները մեղր կը շինեն: Հիմա վարդ մը փրցուցի, որ իմ մատերս ծակժկելով արունեց. փեթակին քովը գացի, մեղուներն ալ զիս խայթեցին: Իբաւ որ վարժապետը զիս կը խորէ եղեր»:

— Չէ, վարժապետը քեզի խաբած չէ, պատասխանեց մայրը. վառն դի թէ վարդերը և թէ մեղուները՝ մինակ չար աղաներու կը փնտսեն. ասանկ ալ աղէկ բաները այն մարդոց փստս կու տան, որոնք չեն գիտեր աղէկ գործածել զանոնք»:

ԻՆՍՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Պարոն Ադուարդը երկու աղայ ունէր, մէկուն անունը Հրանտ ու մէկայինը Մուշեղ, և տեսնելով որ շատ ստակ կը մսխեն անոնք իրենց որկրամուրթեամբը, կանչեց իր առջին ու ըսաւ.

«Սիրուն զաւակներս, կը տեսնեմ որ դուք բոլոր ստակնիդ անուշեղէններու, շաքարեղէններու և ուրիշ այս տեսակ ուտելիքներու կը մսխէք. ասոր համար կ'ուզեմ ձեզի բան մը առաջարկել. թէ որ կ'ուզէք՝ ձեզի տուած ստակներս աղէկ բաներու ծախք բնել, կրնաք պահել զանոնք կամ իմ քովս՝ և կամ դրամանոցի մը (գումպարա) մէջ: Ի՞նչ կ'ըսէք այս խօսքիս, սիրուն զաւակներս»:

— Ես ձեր քովը կը պահեմ, ըսաւ Հրանտ:

— Ես ալ դրամանոցի մը մէջ կը ձգեմ, պատասխան տուաւ Մուշեղը: Եւ երկուքին ուղածն ալ կատարուեցաւ:

Իայց Մուշեղ չլինալով զապել իր որկրամուրթիւնը, կ'երթար դրամանոցին ծակէն ստակները կը հանէր. իսկ Հրանտը իրենքինները հօրը սնտուկին մէջ կը պահէր:

Տարիէ մը ետեւ, Հրանտ կարող եղաւ իր

պահած ստախովք քանի մը ուսման գիրքեր ծախու առնել, ու իր եղբայրը՝ որ բոլոր ստակները մխած էր, չկրցաւ Հրանտին պէս օգտակար բաներ ձեռք բերել, ուստի իր սրտին մեծ ցաւ մը եղաւ ու ամօթով Ֆնաց իր ծնողացը քով, և անատն երկուքնին ալ իմացան թէ սրչափ օգուտ է կղեր խնայողութեան սնտուկ մը ունենալը:

ԱՄՕԹԻԱՄՈՒԹԻՒՆ

Պարոն Մեսրոպը կանչեց օր մը իր պզտիկ Գոհար աղջիկը և բաւ անոր. «Վար եկուր պարտեղը՝ ու տեսիր Ափրիկէէն ինծի եկած նոր տունկերը»: Գոհար գնաց հոն, ու տեսնելով զանոնք՝ մէկ քանին շատ հաճելի երևցան իրեն, որոնց տերեւները բոլորովին օտար և ծաղիկներն ալ անծանօթ էին. ձեռքը կ'առնէր զանոնք, կը շփէր ու կը հոտաւէր: Ուրիշ տունկի մը դպչելով մէկէն ետ քաշուեցաւ զարմանքով:

— Ի՞նչ տունկ է սա, հարցուց ապշութեամբ մը իր հօրը. Ի՞նչ է սա տունկը որ եթէ դպչես կ'ամփոփի ու կը կծկի:

— Այո տունկը մարդուն դպչելէն, հովուն փչելէն, օդերուն փոփոխութիւններէն այն-

քան զգացում կ'ունենայ, որ անունը ամփոփուկ դրուած է: Ասիկա իմաստուն աղջկանց պատկերն է, որոնք կը փախչին շողքորթութիւնէն, դէշ ընկերութիւններէն, չար դործերէն, և առանձնութեան մէջ քաշուած կ'ապրին, ու սրբան համեստ ու ամօթխած՝ այնքան սիրելի կ'ըլլան:

— Ո՛հ, օրհնեալ ամփոփուկ, բաւ Գոհար, ես գըեղ մտքէս պիտի չհանեմ ամենին:

ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆ

«Ի՞նչ աղուոր հոտ կը բուրեն սա խոտերը, կ'ըսէր Երանիկը իր մօրը, որուն պատասխան տուաւ մայրը.

— Ինտացուր խոտերը, և կը տեսնես թէ ուսկից կ'ելէ հոտը:

— Ո՛հ, նայէ, նայէ սա մանիշակները, սրուաց Երանիկ խոտերուն աակը զանոնք տեսնելով:

— Տես՛ր, կրկնեց մայրը. մանիշակը որ ծաղիկներուն մէջ ամենէն շուտ կը բացուի, խոտերուն մէջ ծածկուած մնացեր է. բայց և այնպէս իր անոյշ հոտը զինքը դուրս կը հանէ ու յայտնի կ'ընէ. ասանկ պիտի ըլլայ

քեզի ալ, Գոհար, թէ որ համեատութեամբդ
և ուսումնասիրութիւնովդ աղէկ անուն հա-
նես, համբաւդ ինքնիրեն կը ըսուի ու կը
տարածուի և աւելի սիրելի ու պաշտելի
կ'ըլլաս ամենուն:

ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

«Աղէկ մտիկ ըրէ ինձի, տղաս, կ'ըսէր
հարուստ ասպետին մէկը իր տասը կամ տաս-
ուերկու տարեկան տղուն. այդքան մի հա-
ւատար քեզի եղած գովեստներուն, ինչու
որ ամէն ատեն անկեղծութեան նշան չեն,
հապա երբեմն շողոքորթութենէն առաջ կու
դան:

— Է ինչ բան է շողոքորթութիւնը, հար-
ցուց տղան:

— Գովեստ մ'է, պատասխանեց հայրը, որ
չատ անգամ մեծատուններուն կ'ընեն՝ չէ
թէ անոնց արժանիքին, հապա անոնց հարու-
տութեանցը համար: Կ'ուզե՞ս դուն շողոքոր-
թութեան օրինակ մը ունենալ. իջիր ինձի
հետ դաշտը . . . : Արդ կը տեսնես այն բա-
ղեղը որ պլլուած է կաղնիին:

— Այո՛, կը տեսնեմ զանի:

— Ահաւասիկ այս է շողոքորթութեան օ-

րինակը: Իր դիրքը կարծել կու տայ մեզ
որ կաղնիին զարդարանք մ'է այն, սակայն
անոր անդակամ մէկ մասը ինք կը վայելէ և
անոր զօրութիւնով կ'ապրի: Յիշէ՛ ուրեմն
այս բաղեղը, և զգոյշ եղիր որ գովեստնե-
րու գիւրաւ չհաւատաս: Սակայն քեզի խրատ
կու տամ որ շատ երկմիտ ալ չըլլաս, վասն
զի ամեն բաներուն վերջին ծայրը գովելի
չէ. ուստի ինչպէս որ ուրիշներուն անուշ
խօսքերուն կոյր դիւրահաւատութիւն ընելը,
ասանկ ալ ուրիշին խօսքերուն վրայ կասկած
և երկբայութիւն ունենալը մոլութիւն է:

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

Գառնիկ և Արուսեակ հարուստ գաւառա-
պետի մը զաւակներն էին, որոնք ամենևին
գարձքի մը հետ զբաղած չըլլալով, միշտ
սիրտերնին կը նեղանար: Օր մը երբոր դա-
տարկ ասդիս անդին ժուռ կու գային դաշ-
տի մը մէջ առանց մամուռք մը ունենալու,
տղու մը ձայնը լսեցին, որ ուրախութեամբ
կ'երգէր. Գառնիկը խկոյն դարձաւ ըսաւ իր
քրոջը Արուսեակին. «Կարծեմ թէ այս տղան
գալրատուն չունենալով այսօր, հանդիստ
նստեր խաղ կը կանչէ:

— Ինձի ալ այնպէս կ'երևայ, պատասխանեց քոյրք . . . : Ու իսկոյն վազեցին երկուքնն մէկէն դէպ ՚ի անոր քով : Մէյ մքն ալ ինչ կը տեսնեն . պղտիկ գեղացի տղայ մը նստած յարդէ պղտիկ խոյրեր կը հիւսէր, ու անանկ գլուխը կախած խելքը տուեր էր իր դորձքին, որ անոնց դալը չտեսաւ :

— Ո՛հ, ինչպէս ուրախ ես, ըսաւ անոր Գառնիկը :

— Այո՛, պատասխանեց տղան, երբոր աշխատելու դորձ մը ունենամ, միշտ ուրախ կ'ըլլամ :

— Է, չե՞ս ձանձրանար բնաւ աշխատութեանէն :

— Ծանօր կ'ընէք զիս, դորձ չունեցած ժամանակս միայն սիրտս կը նեղանայ : Դուք չէ՞ք բանիր :

— Բնաւ հարկաւորութիւն չունինք բանելու :

— Գործքի մը հետ չեղած ժամանակնիդ երբէք ուրախութիւն կ'զգաս :

— Ամենևին :

— Շատ աղէկ, մէյ մը դորձքի ետեւ ելիք, փորձեցէք, ու կը տեսնէք որ աշխատութեան ձեռք զարկածնուդ պէս, իսկոյն ուրախութիւնն ալ վրայ կու գայ :

Գառնիկ և Արուսեակ ջանք բրին առջի բերանը աշխատութեան մը ետեւ ըլլալ, և իսկոյն հասկըցան որ գեղացի տղան իրաւունք ունէր, և թէ ուրախ ըլլալու միակ միջոցը՝ դատարկ չլինան է :

ԲԱՐԵՍԻՐՏ ԲԱՐԵԿԱՍ ՄԸ

Արտաւաղդ՝ հարուստ պարոնի մը տղան էր, որ մը երբոր իր պղտիկ բարեկամներուն մէկ քանին հետ կը խաղար, անոնցմէ մէկը որուն անունը Վահրամ էր, խենթի պէս վաղվաւերով, սեղանի մը կը զարնէ ու կը կործանէ, որուն վրան յախճապակիներով լեցուն էր, ու զամէնքը մէկէն կը կտարտէ : Խեղճ տղան այս վնասին վրայ կայծակէ զարնուածի մը պէս յանկարծակի եկաւ : Արտաւաղդ՝ իր բարեկամին սիրտը կտրուելուն վրայ խիստ ցաւելով, վազեց դնաց մօրը քով, ու ըսաւ անոր .

« Ո՛հ, մայր իմ, վայ եկաւ դիխուս :

— Ի՞նչ եղար, տղաս, ի՞նչ պատահեցաւ քեզի :

— Ո՛հ, խիստ մեծ ցաւ մ'ունիմ . . . պիտի ներէ՞ք ինձ արդեօք, սիրելի մայր իմ :

— Մի վախնար, խօսէ նայիմ . . . լիօսէ :

— Վազելը ժամանակս չտեսնելով եպե-
նուէ սեղանը կործանեցի և թասերը . . . :

— Կոտորեցան :

— Ռ՛հ, այո՛ :

— Ես տեսայ ո՞վ կոտորեց զանոնք, երբոր
սրահին առջևէն կ'անցնէի, սակայն քու բ-
լած խարէութեանդ յօժարութեամբ կը նե-
բեմ, որ քեզի պատիւ կ'ընէ: Դարձիր, գնա
Վահրամին, ու բռէ անոր որ ամենեկն չլխա-
նայ թէ յանդիմանութիւն մը կը լսէ:

Վազեց Արտաւազդ մէկէն պլլուեցաւ մօ-
րը վիզը, ու խիտ ուրախ եղաւ իր ընկերը
յանդիմանութենէ ազատելուն համար:

ԻՆԱԿԱՆ ԿԻԹՈՒԹԻՒՆ

Աշխէն առտու մը պարապ անցընելով, երբ
որ իր մայրը կէսօրուան հացի կանչեց զինքը
դանդառ քրաւ թէ թանք համով չէր եփած,
ու քանի մը դգալ միայն սիրտը չուզելով
կերաւ: Ետքը մայրը աղբիւրը ղրկեց զինքը
որ մոխրաջուրով լաթերը լուայ: Իրիկուան
զէմ՝ երբոր տուն դարձաւ, մայրը իր առջևը
դրաւ ուտելու համար կէսօրուքնէ աւելցած
թանք. Ահա այս թանք խիտ աղէկ է, քաւ-

Աշխէն իր մօրը դառնալով և ախորժակով
ուտելով:

— Դիտե՛ս պատճառք, պատասխանեց մայ-
րը, թէ ինչո՞ւ համար համով կ'երևի այս
թանք, վասն զի պարապ չկեցար, ու աշխա-
տելով ախորժակդ բացուեցաւ. անոր համար
ամեն կերակուր համով կ'երևայ: Ասիկա ա-
ռաւօտուն Աստուծոյ մեզի տուած կերակու-
րին աւելցուին է, ու մենք երբոր յոգնելով
կը վայելենք զան, համով կու դայ. բայց
երբոր դատարկութեամբ և ծուլութեամբ
վայելենք Աստուծոյ խիտ գեղեցիկ ու սիրելի
սարգեն ալ մեզի անհամ կու դայ »:

ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՓՈՒԹԱՋԱՆ ԸՂԼԱԼ

Պզտիկ Ջարէհը խիտ բարի սիրտ մը ունէր.
բայց իր ծուլութիւնը շատ վրաս կու տար
իր այնքան աղէկութեանը: Հօրը տօնին առ-
ջի իրիկունը, փոսի մը քով շատ ելակներ տե-
սաւ, ու միտքը դրաւ որ անկէ ժողվէ ու
հօրը բնծայ մը ընէ. բայց հետեւալ օրը
այնքան ուշ գնաց զանոնք հաւքելու որ բո-
լորն ալ հատեր էին:

Շարաթէ մը ետև բլուրի մը դլուխը ել-

լելով չորս հատ շուշանի բոյս տեսաւ, որոնք կոկոն բռներ էին. ու միտքը դրաւ կապոց մը շինել անկէ ու մօրը բնծայել. բայց այնքան ուշադաւ զանանք ժողովելու երթալ, որ ծաղիկները սկսան չորնալ ու թափել, ու տղուն սիրտը շատ ցաւեցաւ:

Քանի մը ժամանակ անցաւ: Զարեհ լսեց թէ աղքատ պղտիկ տղայ մը, հիւանդ ու անօթի պառկեր էր յարդանոցի մը մէջ երեսի վրայ մնացած: Զան տեսնելով սիրտը ելաւ, ու միտքը դրաւ որ ամեն օր իր ուտելու թանք անոր տանի: Բայց չկրցաւ կատարել միտքը դրածը. վասն զի օր մը կ'ըսէր թէ անոր ստամոքսին խիտ ծանր կու գայ թանք. միւս օրը կ'ըսէր թէ քիչ օգուտ կ'ընէ անոր. երրորդ օրն ալ թանին մէջ մուխ դացած է՝ ըսելով պատճառ կը բռնէր, ու չեբկնցնեմ, այնքան սիրտը չուզեց տանելու, որ վերջապէս երբոր օր մը ելաւ գնաց՝ խեղճ տղան գժբաղդութեամբ մեռած գտաւ: Այս բանը այնքան աղքեց անոր սրտին մէջ, որ այն օրուքնէ սկսաւ սորվելու՝ նոյն ժամուն մէջ ձեռքէն եկած բարեգործութիւնը վազուան չձգել:

ԵՐԱԵՏԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Կաղմնս առտու մը իր հօրը հետ պարտէզը գնաց. ասդիս անդին ցորենի փոքրիկ կալերուն (հարման) նայելէն ետքը, մէկէն դարձաւ քսաւ անոր.

— Տեսա՞ր, հայր իմ, երէկ իրիկուն արևածաղիկը այն կողմը դարձեր էր, ու այս առտու ասդին կը նայի. ի՞նչ է արդեօք ասոր պատճառը:

— Հիմա կը բացատրեմ՝ քեզի, պատասխան տուաւ հայրը. երէկ իրիկուն այդ ծաղիկը արևուն մտքը մտած կողմը կը նայէր, հիմա ալ արևուն ծագած կողմը դարձած է:

— Ուրեմն միշտ արևուն կը նայի:

— Այո, միշտ արևուն, ինչու որ անկէ կենդանութիւն ու ջերմութիւն կ'ընդունի. ասանկ ալ դուն, որ Աստուծմէ ստեղծուեցար, պարտաւոր ես միշտ անոր դարձնել միտքդ, վասն զի ան է որ կը սնուցանէ քեզ ու միշտ կ'օգնէ քեզի:

2178

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ

Պզտիկ Եփրոզինք ձեռքին մէջք կը ժող-
վէր սեղանին սփռոցին վրայ մնացած հացի
փշրունքք, ու բազը ելլելով ձիւնին վրայ
ճնճղուկներուն կը նետէր զանոնք: Մայրը
տեսաւ զան ու բաւ. «Ի՞նչ կ'ընես, աղջիկս:

- Ճընճղուկներուն կերակուր կու տամ:
- Բայց պիտի պաղես, ան ալ գիտես:
- Համբերութիւն. ինձի միշտ կ'ըսէք թէ
աղէկութիւն ընելու համար մարդս քիչ մը
նեղութիւն կը քաշէ:

— Ապրիս, աղջիկս: Բայց դուն աշխարհ-
քիս բոլոր ճընճղուկներք կրնաս կերակրել:

— Ես ատնք կը կերակրեմ. Աստուծոյ
նախախնամութիւնն ալ մնացածներք կը հո-
գայ. դուք ինձի բսած էք նաև թէ նա-
խախնամութիւնք իր ստեղծածներք երեսէ
չձգեր:

— Ո՛հ, սիրուն աղջիկս, միշտ ասանկ
մնացիր, ըսելով մայրական սատարիկ սիրով
համբուրեց անոր երեսք:

ԱՄԵՆՈՒՆ ԱՂԷԿՈՒԹԻՒՆ ՌԻՁԵԼ

«Ո՛հ, ան հրէաներք, կ'ըսէր Գրիգոր իր
հօրք, չեմ կրնար համբերել հրէաներուն:

- Եւ ինչո՞ւ, հարցուց հայրք անոր:
- Ինչու որ քրիստոնեայ չեմ, պատաս-
խանեց տղան:

— Թէպէտ քրիստոնեայ չեմ, բայց քու
եղբայրներդ կը սեպուին, ու անոնք ալ մե-
զի պէս հողի ունին: Միթէ Աստուած,
մեր բարեխնամ ստեղծողք, իր բարերարու-
թիւններէն կը զրկէ հրէաներք: Նայէ, ա-
րեւուն լոյսք. ասիկա մէկ բարիք մըն է որ
Աստուած թէ քրիստոնեաներուն և թէ ու-
րիչ ազգերուն վրայ կը տարածէ: Օղք, որ
մեզի կենդանութիւն կու տայ, միթէ կու-
պաշտներք կը զրկէ: Չուրք, որ մեր ծառա-
ւութիւնք կ'անցընէ, բարերարութիւն մը չէ,
որ Աստուած իր բոլոր ստեղծածներուն կը
բաշխէ: Պատասխան տուր ինձի հիմա. աղէկ
կը թուի քեզ Աստուծոյ հետեիլ:

- Ո՛հ, այ՛ն, պատասխան տուաւ Գրիգոր:
- Խիտտ աղէկ, կրկնեց հայրք, սորմէ ու-
րեմն դուն ալ սիրել բոլոր մարդիկք, ինչու
որ ամենքն ալ Աստուծոյ զաւակներն են:

1494

ԸՆԿԵՐՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Պղտիկ Գարեգինը կ'ըսէր օր մը իր մօրը. «Երբ ես իմ հայրս, մայրս ու եղբայրներս կը սիրեմ, ինչ պէտք է որ միւս մարդիկներն ալ սիրեմ»:

— Պէտք է հապա, պատասխան տուաւ մայրը, պարտաւոր ենք սիրել մեր ընկերներն ալ Աստուծոյ սիրոյն համար, որ ամեն մարդերը հաւասարապէս կը սիրէ, վասն զի անոր առջևը ամենքն ալ հաւասար են թէ բնութեամբ և թէ հոգիով: Կը հարցնեմք. քեզ, ըսէ ինձի, ո՞վ կը շինէ քու ոտքիդ կօշիկները, ո՞վ կը կարէ բաճկոնդ, ո՞վ կը պատրաստէ կերակուրդ: Ըսէ ինձի՛ դո՞ւն կը հոգաս այս բաները:

— Ձէ, կօշիկս կօշկակարը կը շինէ, բաճկոնս դերձակը կը կարէ, ու հացն ալ հացագործը կ'եփէ . . .

— Ուրեմն երախտագէտ եղիր և սիրէ զանոնք որ քու վրայ կը խորհին և քու շահերու կը ծառայեն. ահա այս է ամեն մարդերու ճշմարիտ պարտաւորութիւնը:

Վ. ՀԱՏՈՒԹԵՆԷ ԱՌԱՋ ԵԿԱԾ ՉԱՐԻՔԸ

Պարէտ անուն տղուն մէկը այնքան վհատած էր ամեն բանէ, որ ամենեկին ձեռքը գործ մ'առնելու կամք չունէր ու զրեթէ աշխարհքէն ձանձրացեր էր. ուստի իր երկրի բոլոր մարդիկը Մահոգ Պարէտը կը կանչէին զինքը: Թէպէտ բարեսիրտ տղայ էր, բայց սիրտը ինչպէս ըսինք կտրած էր, ու ամենեկին աղէկ բան մ'ընելու կամք չունեցաւ, վասն զի վհատութեան մէջ ինկած էր ու Աստուծմէ յոյսը կտրեր էր: Քանի որ իր հայրը մեռաւ, ձեռքէն ամենեկին բան մը չգալով, իր գործերը օրէ օր գէշի գացին. ու երբոր իրեն կ'ըսէին թէ, «Աշխատէ Պարէտ, ու ձեռքդ եղած արհեստովը ջանա՛ հացդ հանելու», պատասխան կու տար. «Անօգուտ է. Աստուած զիս երեսէ ձգեց»:

Կը հառաչէր, կը մոմուար, կը զայրանար, ու ձեռուքները մէջքը խօթած ժուռ կու գար: Ետքը գիտէք ինչ եկաւ գլուխը՞ թշուառացած գնաց ողորմութիւն մուրալու, ու վերջապէս հիւանդանոցը մեռաւ: — Վայ անոնց որ Աստուծոյ Նախախնամութենէն իրենց յոյսը կը կտրեն:

ՏՄԵՆՔԻՆ ՄԵԾ ԾԱՌԸ

Ծեր Ադուարդը իր տանը դիմացը տնկած մեծ ծառի մը շուրջին տակ նստած էր, ու իր պզտիկ թոռերն ալ անոր դեղձեցիկ պտուղներէն փրցունելով ակտրժակով մը կ'ուտէին: Պապերնին անոնց երեսը նայելով, դարձաւ քսաւ. «Ինձի կ'երեւայ թէ աս տանձերը շատ ակտրժելի եկան ձեզ: Ինձի մտիկ բրէք, այդ գեղեցիկ ծառին պատմութիւնը ըսե՛՛մ ձեզի: Օր մը հոս կայնած էի . . . այն օրէ 'ի վեր ճիշդ յիսուն տարի է . . . այս տեղս, այն, այս տեղս էր, ուր հիմա տանձին ծառը կը գտնուի, ու հարուստ դքացիիս մէկուն հետ կայնած խօսեցած ժամանակնիս, աղքատութեանս վրայ կը դանդաւատէի, «Շատ երջանիկ կ'ըլլայի՛ կ'ըսէի անոր, թէ որ դոնէ հարիւր դահեկան կարող ըլլայի տեղ մը դնել»: Դրացիս որ կատարեալ մարդ մ'էր, պատառիսան տուաւ ժպտելով:

— Եթէ կամք ընես կրնաս զիչ ատենուան մէջ փափաքածդ ձեռք ձգել խօսքս մտիկ ընելով: Նայէ մէյ մը բողբոսիքդ . . . : կը տեսնես սա չմշակուած երկիրը, ահա ստոր

մէջ պահուած է ձեր վնասած հարիւր դահեկանը, բաւական է միայն որ ուր ըլլալը գիտնաս:

Սյն տտենը հասողութիւն մարդ մ'էի ես, և երբ դիչերը մտեցաւ, շատ խորունկ փորեցի գետնը, և սիրտս շատ ցաւեցաւ տեսնելով որ բան մը չգտայ հոն: Հետեւեալ ատուն երբոր դրացիս տեսաւ բացած ծակս, խնդալէս սկսաւ ճաթիլ ու քսաւ ինձի:

— Ի՛նչ ապուշ ես եղեր դուն. ես քեզի այս մտքով չբռի, բայց ինչ որ է ալ բրած դանուեր ես. քեզի մէկ պզտի բոյս մը տամ, այս փոսին մէջ դիբ, ու քիչ տարուան մէջ քու հարիւր դահեկան վարձքդ կ'ընդունիս:

Տնկեցի պզտիկ տունկը որ հիմա աճելով այդ մեծ ծառը եղաւ, ինչպէս որ կը տեսնէք: Իր ազնիւ պտուղները, որ շատ ժամանակէ 'ի վեր կը բերէ, իմ վնասած հարիւր դահեկանէս աւելի շահ տուին. ու այս բանիս վրայ հասկըցայ թէ մարդուս բարի կամքը ու աշխատանքէ չփախչիլը իրեն ճշմարիտ դանձ մ'է եղեր:

ԿԵՌԱՍՆԵՐԸ

Օրիորդ Ռոփի գեղեցիկ սենեակ մ'ունէր, բայց ամենեին տեսք չունէր այն, ինչու որ միշտ տակնուվրայ էր ու բնաւ չէր շտկեր, թէպէտ իր մայրը անդադար խրատ կու տար անոր որ իր խուցին հոգ տանի միշտ: Կիրակի օր մը ճաշէն ետքը երբոր հագուած կու կուած դռնէն դուրս ելլելու վրայ էր, իր դրացիին մէկուն աղջիկը պզտիկ կողով մը բերաւ անոր խոշոր ու սև կեռասով լեցուն: Եւ որովհետև պարպելու համար դատարկ բան մը չունէր, ուստի կողովը աթոռի մը վրայ ձգեց, ու իր մօրը հետ պտըտելու գնաց: Եւ երբ իրիկուան դէմ Ռոփի յողնած տուն դարձաւ, շիտակ իր սենեակը գնաց և անզգուշաբար աթոռի մը վրայ նստաւ . . . բայց յանկարծ «Աստուած իմ, Աստուած իմ» պոռալով տեղէն ցատկեց, և տեսաւ որ կեռասներուն վրայ նստեր ու բոլորն ալ ճմլեր էր: Մայրը լսելով անոր ձայնը՝ ճրագով մը վազեց եկաւ, ու տեսաւ որ Ռոփիին ճերմակ ու նոր հանդերձը անանկ ազտոտեր էր, որ ալ ձեռք չէր բռնուեր ու նորէն գործածելու չէր գար: Ան ատենը սկսաւ յանդիմա-

նել Ռոփիին իր խրատները մտիկ չընելուն համար, և քսաւ:

— Կը տեսնես, ինչպէս հարկաւոր է միշտ կարգի ու կանոնի մէջ պահել սենեակը, ամեն բան իր տեղը դնելով, ինչպէս որ մարդկութիւնն ալ կը պահանջէ: Հիմակ ահա քու անհոգութեանդ պատիժը գտար, և կը յուսամ որ ասկէ ետքը ալ կը սորվիս ու կարգի կը դնես սենեակիդ կահ կարասիքը, որ մէյ մ'ալ գլուխդ մնաս մը չգայ»:

ՂԱՐԴԻ ԲՈՅՍ

Մաքրուհին թաղարի մը մէջ վարդի պզտիկ բոյս մը տնկեր էր, որ գարնան եղանակը մծախիցած ատենները գեղեցիկ կոկոններով լեցուն կ'ըլլար: Երբոր օդը աղուոր ըլլար, Մաքրուհի պատուհանին դրսի կողմը կը գնէր թաղարը, և ամեն իրիկուն՝ եթէ գիշերուան օդը ցուրտ ըլլար, հոգ կը տանէր որ սենեկին մէջ պահէ զանիկա: Բայց իրիկուն մը այս հարկաւոր զգուշութիւնը չբրաւ, ինչու որ այն գիշեր օդը անուշ ու հանգարտ կ'երևար իրեն. իսկ հետեւալ առտու երբոր ելաւ՝ վարդերը ցուրտէն չոր-

ցած գտաւ : Մաքրուհին ասոր վրայ ասա-
տիկ ցաւելով, կու լար ու կ'բռէր .

«Ո՛հ, միայն մէկ անգամ անմտութիւն
ընելով իմ բոլոր աշխատութիւնս փճա-
ցաւ» :

Մայրը լսելով անոր լացը, պատասխանեց .

— Մի յուսահատիր, սիրելի աղջիկս : Կրնայ
այս թեթեւ ֆլասը քեզի մեծ բարութեան
մը աղբիւր բլլալ : Սորվէ՛ որ ցուրտը ծաղ-
կած վարդերուն ինչ ֆլասս որ կը բերէ, մու-
լութիւնն ալ նոյնպէս կ'ընէ անմեղութեան .
ուստի մոլութենէ զգուշանալու համար, պէտք
է անդադար ու շարունակ մտադրութիւն
ընել :

ՍՍԳԻ ՁԱԳԵՐ

Սաստիկ ձմեռուան մը մէջ երկու գեղացի
պղտիկ աղաքներ, Հեղինէ և Հրանտ, շաղացք
կ'երթային, գլուխնուն վրայ մէյմէկ պղտիկ
տօպրակ ցորեն տանելով : Չաղացականին բա-
կէն անցնելու ժամանակ, Հեղինէն տեսնե-
լով որ տագերը սառին վրայ ժուռ կու գային
ցուրտէն ու անօթութենէն գողալով, գլխի
տօպրակը վար առաւ ու քանի մը ավել ցո-
րեն նետեց առջևին :

Հրանտ սկսաւ քամահրել զինքը բռելով .

— Շատ անմիտ ես դուն որ ատանկ բռիս
սիրտ ունիս . Իուն փուճ տեղը ցորենը կը
հատցընես . թէ որ մեր հայրը ու մայրը լսե-
լու բլլան՝ նայիս որքան պիտի սրդողին
քեզի :

Հեղինէին սիրտը ցաւելով պատասխանեց .

— Իրաւունք ունիս, եղբայրս, ցորենը նե-
տեցի . բայց այս խեղճ թռչնիկներուն մեղ-
քընալուս համար էր, ուստի չեմ կար-
ծեր որ մեր բարի ծնողքը այս բանիս հա-
մար պատժեն զիս, ինչու որ միշտ բաժ են
ինձ թէ՛ Աստուած բարի սիրտ ունեցող ան-
ձերը կը վարձատրէ :

Եւ երբոր քոյր ու եղբայր շաղացք մտան
ալիւրը առնելու համար, տեսան որ բարե-
սիրտ Հեղինէին տօպրակին մէջի ալիւրը
Հրանտին ալիւրէն կրկնապատիկ աւելի էր :

Հրանտին զարմանքէն լեզուն կապուեցաւ,
ու չէր գիտեր թէ հաւատոյ՞ արդեօք, ու
հրաշք մը կը կարծէր զանի : Բայց բարի ջա-
ղացականը, որ անոնց խօսակցութիւնը մտիկ
բրեր էր, դուրսը բակը ելաւ, ու ըսաւ Հե-
ղինէին .

— Անօթի ձագերուն վրայ ունեցած դուրդ-
ինձի այնքան հաճելի երեցաւ, որ քու ա-

վերիդ չափը աւելցուցի: Ես քու տալրաւ կիդ մէջ կրկին ալիւր դրի, որ պղտիկ նշան մ'է յաւիտենական վարձքին, որով Աստուած քու բարեգութ սիրտդ պիտի փոխարինէ:

ՁՈՒՍՆԸ

Երկու մուրացիկ տղաքներ ժայռոտ ճամբու մը վրայ չուանի մը կտոր դտան, ու սկսան կռուիլ զայն մէկ մէկու ձեռքէ քաշքշելով: Կռիւք ու պոռալու ձայներնին այնքան սաստկացան որ ձորերը ու ժայռերը կը հնչեցընէին:

Չուանին մէկ ծայրէն մէկը՝ ու մէկալ ծայրէն ալ միւսը բռներ էր, և ամեն մէկերնին բոլոր ուժովն կը քաշէին որ իրարու ձեռքէն յափշտակեն: Վերջապէս չուանը վրթաւ, ու երկուքնին մէկէն ցետին մէջ իյնելով սկսան տապալարկիլ:

Գեղացիին մէկը որ զիրենք հայտնեցնելու եկեր էր, տեսնելով անոնց գլուխը եկածը, բացաւ:

— Ահա կռուարարներուն գլուխը աս կու դայ: Կտոր մը չուանի համար, որ մէկ ստակ չարժեր, դժոխային ձայն մը փրցու-

ցիք: ու վերջապէս ձեզմէ ո՞րք շահեցաւ: Եւ ոչ մէկերնիդ. այլ միայն ինքզինքնիդ ծաղր բրիք, ու երկու խողի նման տղմին մէջ տապալարեցաք: Սորվեցէք հիմա անմիտներ, թէ կռիւն ու վիճարանութիւնը շատ անգամ ցաւալի հետեանք կ'ունենայ: Չեր վրասովք հիմա սորվեցէք ու խելքերնիդ գլուխնիդ բերէք:

Ասանկ բսելով թողուց զանոնք պապանձած՝ ու ինքը իր դաշտը դարձաւ:

ԱՍԱԿԸ ԱՂԷԿ ԲԱՆԻ ԳՈՐԾԱԾԵԼ

Աշխատասէր ատաղձագործ մը կար, որու շահը տեղն էր, չափաւորութեամբ կ'ապրէր, պարզ վայելչութեամբ մը կը հագուէր, ու խոհեմութեամբ բոլոր աւելորդ ծախքերէ ետ կը կենար: Ճախրակագործ մ'ալ որ իր դրացին էր, գնաց օր մը անոր խանութին առջևը կայնեցաւ ու բացաւ:

— Կ'աղաչեմ բռէ ինձի, շահած ստակներդ ինչ կ'ընես:

— Իմ վաստակած ստակիւ մէկ մասովք, պատասխան տուաւ ատաղձագործը, պարտքերս կը վճարեմ ու մնացածը վաչխի կը դնեմ:

— Զիս ծանրը կ'ընես, պատասխան տուա՞ն ճախրակազորժը, դուն պարտք չես ունեւոր, և ոչ վաչխի գնելու գրամագլուխ:

— Իրաւ է, բասձգ. կրկնեց ատաղձազորժը, հիմա կը հասկըցընեմ քեզի բանին ինչպէս բլլալը: Իմ ծնողքս՝ ծնած օրէս մինչև տախտակը քերկով յըղկել ու սղոցով կարել տրվիլս, մեծ հոգով ու սիրով մեծցուցին զիս, որ հացս հանեմ, ու աղէկ կրթութիւն մը տուին ինձի: Հիմակ պարտաւորութիւնը զիս կ'ստիպէ օգնելու իմ ծեր ու սիրուն ծնողացս, որ միայն ինձի համար կ'ապրէին, և այս է պարտքս որ շահած ստակիս մէկ մասովը կը վճարեմ: Մնացածովս ալ զաւակներս կը նայիմ ու կը կրթեմ. ու ահա շահածիս միւս մասն ալ այս է, որ վաչխի կը գնեմ, որպէս զի իմ զաւակներս ալ աւոր վարձքը ինձի վճարեն երբոր ծերանալու բլլամ: Իմացար:

— Խիտ աղէկ իմացայ, պատասխան տուա՞ն ճախրակազորժը. բարի հայր եղողը միշտ իր զաւակներուն երջանկութեանը ու ապրուստին վրայօք կը խորհի. ու ասոնք ալ պարտաւոր են իրենց հայրը երախտադիտութեամբ վարձատրել:

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

Հարուստ խաթունին մէկը՝ որ գիւղը կը բնակէր և ամենին զաւակ չունէր, ուղեց իրեն որդեգիր առնել մօտ քաղքին մէջ եղած աղքատ աղջկանց մէջէն ամենէն աշխատասէր և համեստը, որ իր առջեւ պիտի ելլէր:

Ուստի այս միտքով ելաւ տօնավաճառը գնաց. և իսկոյն իր չորս կողմը հաւքուեցան բազմաթիւ աղքատ աղջիկներ: Տիկինը ամեն մէկուն ստակ տուաւ, ու բաւ անոնց.

— Գացէք, վնասուեցէք, ու ձեզի հաճելի երևցած բաները ծախու առէք. ետքը նորէն հոս գարձիք ձեր ծախու առած բաներովը:

Գացին աղջիկները. ու քիչ ատենէն վերադառնալով հետերնին կը բերէին՝ սրբխաղալիքներ, սրբ գոյնզգոյն ժապաւէններ, սրբ գլուխ կապելու զարդեր, և վաւճաւմուճ բաներ: Միայն Զարուհին անասիկ բաներու ստակը չէր մխտած, հապա անոնց տեղը աղեկատ մը, այսինքն դերձան մանելու գործիք մը ծախու առեր էր, տասը կամ տաս-

ուերկու իլիկով: Անատեն խաթունը ակոր՝
ժելով անորմէ, ձեռքէն բռնեց ու բաւ:

— Սիրուն աղջիկս, դուն ամենէն իմաստուն ու խնայող ես: Քու բնկերներդ յայտնի յուցուցին ինձի թէ աշխատութենէ ու խնայողութենէ աւելի զարդարանք և փուճ բաներ սիրող են, իսկ դու անոնց հակառակ՝ աշխատութիւնը կը սիրես: Ուստի եկհար ինձի հետ դիւղը, ու ասկից ետք իմ զաւակս պիտի բլասս:

ՀՈՎԻԻ

Փարնան մէջ գեղեցիկ առտու մը, երիտասարդ հովիւին մէկը իր ոչխարները կը պահպանէր, որոնք ծաղկալից ձորի մը մէջ կ'արածէին անտառներով զարդարուած լեռներու ոտքը: Այս երիտասարդը ուրախութեամբ խաղ կանչած ժամանակը, իշխան մը կ'անցնէր անկէ իր որսորդ բնկերներովը մէկտեղ ու լսելով անոր ձայնը, քովը դնաց և բաւ անոր:

— Ո՛րքան ուրախ ես, սիրուն աղաս:

— Ես ալ գիտեմ որ ուրախ եմ, պատասխանեց աղան:

— Իրան կ'ըսես:

— Է՛, ինչո՞ւ չէ: Ուրախ եմ. վասն զի հարուստ եմ. . . դուքսի մը պէս. . . մեր բարի իշխանին պէս հարուստ եմ. նայեցէ՛ք:

— Բայց ի՞նչ ստացուածքի տէր ես, որ այդչափ հարուստ եմ կ'ըսես:

— Ըսեմ ձեզի. արեւուն ճառագայթը, որ կապոյտ երկինքին երեսը կը փալթիլի, այնչափ քաղցր է ինձի՝ ինչպէս որ իշխանին ալ քաղցր է. լեռները և ձորերը կը կանանչին և ծաղիկներով կը զարդարուին առաւել ինձի՝ քան թէ անոր համար. ես իմ բազուկներս հարիւր հազար դահեկանի չեմ տար, և իմ աչքերս անոր գանձին բոլոր հարստութեանը հետ չեմ փոխեր:

— Ապրիս, բաւ իշխանը սիրելով զանի:

— Ասիկա դեռ քեզ է, չարունակեց աղան. ես հարուստ եմ նաև իմ ցանկացած բաներովս, ինչու որ ինձի հարկաւոր եղածէն աւելի բան չեմ ցանկար: Ես ամեն օր մինչև կշտանալս կ'ուտեմ, ծածկուելու չափ լաթ ունիմ, ու իմ աշխատանքս առողջ և ուրախ կը պահէ զիս, ինչպէս որ կը տեսնէք: Ո՛հ, ի՞նչ կ'ըսէք. իշխանի մը չափ հարստ եմ թէ ոչ:

Բարի իշխանք սկսաւ խնդալ, ու զինքը ճանչցուց անոր, այս խօսքերը բերով.

— Իրաւունք ունիս, բարի տղաս, ու քանի որ ատանկ աղէկ մտածմունքներ ունիս, քու վրայէդ պակաս չբլլար ուրախութիւնք. ինչու որ ուրախութիւնք աշխատանքի և չափաւոր փափաքներու զաւակն է:

ԸՆԿՈՒՁԻ ՓԵՃԵԿՆԵՐ

Սահակ ասպետը ճշմարտութիւնք և արդարութիւնք խիստ շատ կը սիրէր: Ուստի քանի մը չարագործներ անանկ սրտմտեր էին անոր դէմ, որ մէջերնին խօսք բրին զանի մեռցընել տալու, ու այս բանիս համար մարդասպանի մը ստակ տուին, որ հետևեալ գիշերը երթայ սպաննէ զանի՝ խորունկ քնացած ժամանակը:

Ասպետը ամենեւին չէր կասկածեր այս ծանր վտանգէն, որ իր գլուխը պիտի գար: Ուստի իրիկունք իր սիրելի թոռերովը մէկտեղ ուրախութիւն բրաւ ու պառկելու գացած ժամանակը անոնց բարի գիշեր բսելէն առաջ խնձոր, տանձ, խաղող և բնկոյզ բնծայեց ամեն մէկուն. ետքը իր գիշերուան աղօթքը բսելով հանգիստ քնացաւ: Ատենէ մը ետ-

քը մարդասպանը՝ որ պալատը մտեր պահուեր էր, կամացուկ մը սենեկին մէջ կը մտնէ, երբոր տանը մէջ եղող բոլոր մարդիկը կը քնանային:

Փոքրիկ լուսացայտ կանթեղի մը լուսովը կը տեսնէ ասպետին ուր բլլալը, դաշոյնը կը հանէ, ձեռքը կը վերցնէ ու կը մօտենայ անոր քով: Բայց յանկարծ սենեկին մէջ անանկ ձայն մը կը լսուի, որ անօրէնք վախնալով՝ կը դողայ, և ասպետն ալ թոթովուելով կ'արթննայ, իր անկողնին մէջ կը նստի և մարդասպանը տեսնելով՝ ձեռքը կ'առնէ ատրճանակ մը, որնոր գլխի բարձին տակը պահած էր, ու չարագործին կ'ուղղէ:

Չարագործը վախնալով ձեռքէն վար կը ձգէ դաշոյնը, ու թողութիւն կը խնդրէ: Ասպետը անկողնէն կ'ելլէ, ու կ'իմանայ թէ զինքը արթնցընող ձայնը յառաջ եկած էր այն բնկուզի վեճեկներէն, զորս իր թոռերը հոս հոնստեր էին սենեկին մէջ, ու մարդասպանն ալ անոնց վրայ կոխկռտելով այն ազմուկին տեղի տուեր էր: Անատեն ասպետը բարեպաշտութեամբ մը ձեռքերը վեր վերցուց, ու շնորհակալեղաւ աստուածային Նախախնամութենէն, որ գիտէ խիստ վտարիկ միջոցներով մեծ մեծ հրաշքներ գործել:

ՇԱԳԱՆԱԿ

Շարա խիստ որկրամոլ տղայ մ'էր. ու իրեն դրամ մը տուածնուն պէս, իսկոյն պըտուղներու, շաքարի և ուրիշ այս տեսակ բաներու կը մսխէր: Իր տօնին օրը հայրը հինգնոց մը պարգևեց իրեն ըսելով. «Այս պահէ այս դրամը և չըլլայ որ փուճ բաներու մսխես, այլ պահէ հիմա որ քեզի պէտք եղած թուղթը, գրիչը և ուրիշ հարկաւոր բաները ծախու առնես»:

Շարա խօսք տուաւ հօրը ըսածը կատարելու, բայց խօսքին վրայ հաստատ չկեցաւ: Օր մը պտղավաճառի մը առջևէ անցնելով տեսաւ որ խոշոր շագանակներ ունէր:

— Ո՛հ, ինչ գեղեցիկ են ասոնք, ըսաւ:

— Մանաւանդ, աւելցուց պտղավաճառը անոր ախորժակը գրգռել ուզելով, եթէ տաք մոխրի մէջ եփես»:

Շարա լեցուց անկէ իր դրպանները ու ստակը վճարեց: Ետքը տուն դառնալով գաղտուկ մը խոհանոցը մտաւ, ու մարդ մը չտեսնելով հոն, շագանակները մաղմաղ կրակին մէջ թաղեց:

Շուտ մը տաքութենէն սկսան ձայն հանել շագանակները: Սակայն Շարա անհամբերութենէն քանի մը հատ վառած ածուխ ալ դրաւ մոխրին վրայ, և սկսաւ բողբոլու ժողք փչել որ ածուխները վառին: Բայց յանկարծ շագանակին մէկը սաստկութեամբ ճաթելով մոխիրը ու կրակները անանկ ու ժով ցատքեցան իր վրան, որ խեղճը այլ բան մը չէր տեսներ, միայն կը պռուր, խենթի պէս կը վազվըռտէր, և կատաղութենէն ոտքերը գետինը կը զարնէր:

Տղուն պոռալու ձայնը տունին մէջ եղողները լսելով՝ ամենքը մէկէն խոհանոցը վազեցին. հայրն ալ սկսաւ յանդիմանել զինքը ըսելով թէ՛ Տես ի՞նչ գէշ փսամներ առաջ կու գան որկրամոլութենէն: Ու ասիկա վերջին խրատը ըլլալով՝ Շարա իր մոլութենէն ետ կեցաւ:

ԿԱՂԱՄԲ

Աշխատաւոր կնկան մէկը որ իր պարտէզին մէջ շատ տեսակ բնուէրէններ ցանած էր, օր մը ըսաւ իր պղտիկ աղջկանը.

— Շուշան, կը տեսնես օա կաղամբի տերևներուն վրայ դեղին գեղին կէտերը, ասոնք հաղարաւոր պղտիկ հաւկիթներ են, ու

րոնք շուտ մը բացուելով ֆլասակար որդեր պիտի բլլան: Հոգ տար այսօր կէսօրէն ետքը զանոնք մաքրելու, ու անոնց վրայէն ինկած հաւկիթները կոխելով ճղմելու: Ասանկով կաղամբները կանանչ կը մնան ու շուտ կը մեծնան:

Շուշանը կարծելով թէ մօրը տուած հրամանը երբոր բլլայ կրնայ 'ի գործ գրաւիլ, ու ժամանակ անցնելով բոյսերը ֆլաս մը շին կրեր, հոգը չըրաւ: Այն օրերը քանի մը շաբաթ հիւանդ պառկեցաւ մայրը, ու երբ որ աղէկցաւ, իր անհոգ աղջիկին ձեռքէն բռնելով տարաւ պարտէզը կաղամբներուն քովը: Կը հաւատածք, որդերը բոլորն ալ կերեր հացօղջեր էին, ու միայն տերեւներուն կոթերը մնացեր էր:

Շուշանը, տեսնելով զանոնք տրտմեցաւ ու շփոթեցաւ, և սկսաւ լալ իր անհոգութեան վրայ, ետքը մայրը դարձաւ ըսաւ իրեն.

— Սորվէ՛ հիմա մեզի եղած ֆլասով, թէ պէտք է այսօր ընել այն բանը, որ եթէ վաղուան մնալու բլլայ կը ֆլասէ. ու սորվէ՛ նաև, թէ պզտիկ մոլութիւնները երբ ատենով չշտկուին, օր կու գայ որ շտկելը բուրովին անկարելի կ'ըլլայ:

Աղքատ այրի կին մը իր երկու զաւակներովը բրինձի արտէ մը կու գային, ուսկից երկու կապոց կնիւն (հասըլ) ժողվելով դէպ 'ի իրենց խրճիթը կը դառնային: Կինը դըլխուն վրայ ծառի չորցած ճիւղերէ կապոց մը կը կրէր, և իր զաւակները մէյձէկ կապոց կնիւն բռներ էին յարդէ հիւսուածով մը կապած: Ճամբուն վրայ քաղաքացի հարուստ վաճառականներէն մէկուն հանդիպեցան, ու ողորմութիւն խնդրեցին անորմէ: Հարուստ մարդը դարձաւ ըսաւ այրի կնիկին.

— Գուն մուրալու կարօտութիւն չունիս: Տուր ինձի քու զաւակներդ, որ անոնց սորվեցնեմ կնիւնը ու յարդը ոսկիի փոխել:

Մայրը կարծեց թէ զինքը ծաղր կ'ընէ անի. բայց վաճառականը ապահովեց զինքը ըսելով թէ՛ ճշմարիտ կը խօսի:

Անատեն կինը յանձնեց անոր իր տղաքը. վաճառականն ալ մէկուն կողով շինել ու միուսին յարդէ բաներ գործել սորվեցուց: Երեք տարի ետքը իրենց մօրը տունը դարձան տղաք, երկուքնին ալ աղէկ սորված էին զամբիւղ, կողով և յարդէ փոքր խոյրեր շի-

նել, որոնցմով իրենց ապրուստը կը հոգա-
 յին, չափաւոր խնայողութեամբ, ու փառք
 տալով Աստուծոյ ան վաճառականը իրենց
 զրկելուն համար, վասն զի աս արհեստին
 ճամբան ցուցնողը ան եղած էր: Օր մը աս
 բարի մարդը մտաւ այրի կնիկին տունը, և
 անոր տղոցը շինած գործքերը ծախու առնե-
 լով, խնդալով բասւ,

— Երեք տարի յառաջ բսածս իրաւ չէ ե-
 ղեր, թէ կնիւնը և յարդը կրնան ոսկիի փո-
 խուիլ: Սիրեցէք այս արհեստը, և միշտ պա-
 տուով կը վատըկիք ձեր հայր, առանց մու-
 րալու:

ԱՍՈՐԵԿ

Խոսրովուհին կը հարցնէր իր մօրը, թէ՛

— Ինչո՞ւ համար ձեր պատուհանին մէջ կը
 պահէք միշտ ան գէշ ու կանանչ խոտը ա-
 նանկ աղուոր անօթի մը մէջ: Մեր պարտէզը
 լեցուն է խիտ աղուոր ծաղիկներով, ու դուք
 այս մութ գունով բոյսը ամենէն վեր կը
 դասէք:

— Իրաւ է. պատասխան տուաւ մայրը,
 թէ այս փափուկ բոյսը որ ոչ վարդի պէս
 կարմիր կը փայլի, ոչ շուշանի պէս ճերմակ:

ոչ ալ շահօքրամի ու կակաչի պէս խա-
 տուտիկ է. և իբ ծաղիկը թէպէտ աղուոր
 տեսք մը չունի, բայց անանկ անոյշ հոտ մը
 կը բուրէ, որ վարդին հոտէն գերազանց
 է. և աշնան ու ձմեռը երբոր ամեն ծաղիկ-
 ները կը չորնան՝ ասորեկը (ճէրճէր) դեռ կը
 դիմանայ և համետա առաքինութեան պատ-
 կերը կը ներկայացնէ առանց արտաքին
 զարդարանքի, մարդկանց սիրտերը կը հրա-
 պուրէ, ու կը թագաւորէ տակաւին, մինչ-
 դեռ երիասարդութիւնը և դեղեցկութիւնը
 կ'անցնին աներեւոյթ կ'ըլլան:

ԽԱՅԽԱՇԻ ՀՈՒՆՏ

Վաճառականին մէկը երկար ճամբէ մը
 դառնալով, հետը շատ սուղապրանքներ բե-
 րեր էր: Իր ազդականները ուրախութեամբ
 բնդունեցին զինքը, վաճառականն ալ բա-
 ցաւ թափեց անոնց առջիւր իր բերած ապ-
 րանքները, ու թողուց որ ամեն մէկը իր
 սրաին սիրածը բնարէ: Երիկ մարդիկ շաքա-
 րի եղէգներ, բուստի արմատներ ու խիտ
 աղուոր գոյներով խեցեմորթեր բնտրեցին.
 Իսկ կնիկները ամենէն աղէկ սեպեցին մե-

տաքանդէն տեսակ տեսակ կերպաները, աղ-
ւոր մարդարիւններով կամ ծանրագին ա-
ղամանդներով զարդարուած վնոցները :

Խելացի մարդուն մէկն ալ անոնց տեղը,
պղտիկ թուզթ մը ընտրեց առաւ. որուն
վրայ աս խօսքերը դրուած էին. Խաշխաշի
հունտ: Բայց երբոր բացաւ զանի, մինակ
մէկ հատիկ հունտ դտաւ մէջը, միւսները
խիտ մանր ըլլալուն պատճառաւ ճամբան
թափեր կորուեր էին: Մն առնն ամենքն
ալ սկսան խնդալ անոր վրայ. բայց խեղճը
ամենեկին սիրտը չկտրուելով, պատասխան
տուաւ.

— Աս միայն բաւական է ինձի. խաշխաշը
մեզի դեռ անձանօթ է, և ես կը յուսամ
որ քիչ ատենի մէջ մեծ շահ կ'ընեմ անկէ :

Վերջապէս մեծ ջանքով ցանեց ան մէկ
հատիկ հունտը, և քանի մը ամիսէ ետքը
անկէ այնքան հունտ առաւ, որ յետոյ ըն-
դարձակ երկրի մը մէջ ցանեց: Առջի անգամ
երբ բարեկամներն արտը լայն ու կարմրագոյն
ճաղիկներով ծածկուած տեսան, ու խաշխաշի
հունտէն ելած մաքուր եղին համբ առին,
խմացան թէ ան մէկ հատիկ հունտը սր-
չափ բարիք բերեր էր քաղքին, ու ամեն-
քը մէկ ձայնով կանչեցին. «Փառք տանք

Աստուծոյ, որ խիտ պղտիկ բաներու մէջ ալ
գիտէ իր մեծութիւնը ու անբաւ բարութիւ-
նը յայտնի ընել »:

ԱՐԵՒ

Աշխատասէր Վարդուհին, իր երկու զա-
ւակներովը մէկտեղ իրիկուան դէմ արտէն
ետ կը դառնար, ուրտեղ բանելու դացեր
էին: Երբոր խոհակերոցը մտան, տեսան որ
սեղանին վրայ վառուած ճրագ մը կայ: Թու-
նիկը զարմանալով պոռաց.

— Հոս մարդ մը չկայ, աս ճրագը ո՞վ
վառեց:

— Է՛հ, պատասխան տուաւ Մաննիկը,
հայրերնիս վառած պիտի ըլլայ:

Թոռնիկը ու Մաննիկը փնտռեցին իրենց
հայրը, ու տեսան որ իրաւցընէ մօտ սենեկին
մէջն էր: Միւս օրը հայրերնին իրենց հետ
մէկտեղ մարդադեւտին մը երթալով չորոցած
խոտ կը ժողվէին. արեւը խիտ կը փայ-
լէր, ու քաղցր զուարճութիւն մը կը պատ-
ճառէր Թոռնիկին ու իր քրոջը:

Ան ատենը դարձաւ հայրերնին և բաւ
անոնց.

— Սիրելի զաւակներս, երէկ իրիկուն խ-

կոյն դաւաղեցիք թէ՛ խոհանոցին մէջի ճրագը եւս վառած էի: Ու հիմա որ երկնքին երեսը ան պայծառ ու օրհնեալ լոյսը կը տեսնէք, պէտք չէ որ խոհոյն հարցընէք: Թէ ո՞վ է զանիկա ստեղծողը:

— Ո՛հ, այո՛, պատասխան տուաւ Մաննիկը, մեր բարի Աստուածն է: Ես աղէկ դիտեմ որ ամենէն պզտիկ ճրագն ալ ինքիւրմէ չկրնար վառիլ:

— Ապրիս, աղջիկս, պատասխան տուաւ հայրը, ինչպէս որ ճրագները առանց մարդկանց չեն կրնար վառիլ, ասանկ ալ առանց Աստուծոյ լոյս չէր ունենար արեք. ան արեք՝ որ իր գեղեցիութեամբք ու շքեղութիւնովք շարունակ կը ցուցընէ մեզի Ստեղծողին փառքը և կարողութիւնը:

ԾԻՍՄԱՆ

Պզտիկ Զարուհին, գարնան տունն օր մը անձրև վաղելէն ետքը, որ խիստ օգտակար էր, պատուհանը նստած զարմանալով մը ծիածանին աղւոր գոյները կը դիտէր. քիչ մը ժամանակ նայելէն ետքը, վաղեց մօրը գնաց և բաւ անոր:

— Ըսէ՛ ինձի, սիրուն մայրս, իրա՞ն է պար-

տիզպանին ինձի բաձք, թէ՛ երբոր երկինքին երեսը ծիածան տեսնուի, գոհար մը կ'ընի վար, և թէ՛ զանիկա միայն ան տղան կրնայ գտնել, որ կիրակի օր ծնած է:

Մայրը պատասխան տուաւ անոր:

— Անտարակոյս երկինքը կայ գո՞հար մը, որուն հետ բաղդատելով աշխարհիս ոսկին՝ բան մը չարժեք: Սակայն զանիկա ստանալու համար հարկ չէ որ կիրակի օրը ծնած բլայ մէկը, հապա կարևոր է որ բարեգուժ և պարկեշտ բլայ: Ուստի, սիրուն աղջիկս, ջանք բրէ որ միշտ առաքինի բլլաս, և այն ատեն անշուշտ դու ալ ան գոհարը պիտի գտնես:

Զարուհին իւր մօրը խրատները մտիկ բնելով աշխատեցաւ առաքինի ու ողորմած բլլալու. և քանի անգամ որ ծիածանը կը տեսնէր, կը յուսար գոհարը գտնել: Բայց բանն այն էր որ երբէք չէր գտներ զանի: Անոր համար միշտ աւելի քաղցր ու առաքինի բլլալով՝ օրէ օր աւելի սիրուն եղաւ ու անոյշ բնութիւն մը ստացաւ:

Երբոր տարիքը առաւ ու չափահաս եղաւ, իր միաքն ալ աւելի բացուեցաւ, և երկինքի ծիածանին ինչ բլլալը սկսաւ խմանալ: Օր մը մայրը բաւ իրեն.

— Է՛, Չարուհի, չե՛ս երթար վնասուելու դո՛-
հարբ որ երկինքէն պիտի բխի:

— Սիրուն մայրս, պատասխանեց օրիորդը,
ես առաջ դիւրահաւան ու միամիտ աղջիկ
մ'էի, բայց հիմա կը հասկընամ քու բսած-
ներուդ միտքը. և գիտեմ որ ուրիշ աւելի
պատուական ու ծանրագին ոսկիէ գանձի մը
համար կը խօսիս, այսինքն առատութեան,
որնոր Աստուած կու տայ մեզի երկինքէն
յաջող անձրևներով:

— Ապրիս, սիրուն աղջիկս, պատասխան
տուաւ մայրը, Աստուծոյ այս բնձան՝ երկրիս
ամեն գանձերէն գերազանց է, և ասոր հա-
մար կը վայելէ որ մարդ չնորհակալութիւն՝
ու շարունակ երախտագիտութիւն ցուցունէ
անոր շնորհացը:

ՉՈՐՍ ՏԱՐԵՐՔԸ

«Ես պարտիզպան պիտի ըլլամ», կ'ըսէր Շա-
ւարշ երբոր տասնուհինգ տարեկան եղած,
արհեստի մը ձեռք պիտի զարնէր. շատ
զուարճալի բան է միշտ կանանչ խտաբրու ու
ծաղկանց անոյշ հոտերուն մէջ ապրիլը:

Բայց քիչ օրէն տուն դարձաւ պարտեղէն
գանգատ ընելով թէ՛ Ես չեմ կրնար պար-

տիզպանութիւն ընել, վասն զի պէտք է
շարունակ դճկուել քորելու ու կանանչեղէն-
ները ժողվելու համար, անանկ որ մէջքս և
ծունկերս ձեռքէ կ'երթան:

Ուստի անկէ ետքը սկսաւ որսորդութիւն
ընել, յուսալով իր վնասուած զուարճութիւն-
ները անտառային կեանքի մէջ գտնել. բայց
չուտով անկէ ալ ձանձրացաւ, ըսելով թէ՛
չեմ կրնար համբերել առտուան ցուրտին,
ձորերուն թացութեանը, ու լեռներուն հո-
վերուն, ու միտքը դրաւ ձկնորսութիւն ը-
նել: Շատ անոյշ կու գար իրեն պզտիկ նա-
ւակին մէջ քիչ աշխատութիւնով թիալա-
րել, և համեղ ձուկերով լեցուն ուռկանք
քաշել. բայց ամիսէ մը ետքը անկէ ալ
ձանձրացաւ, վասն զի ծովու մրրիկ մը անանկ
վտանգներու մէջ ձգեր էր զինքը անգամ
մը, որ քիչ մնաց իր կեանքը պիտի կորսըն-
ցընէր:

Վերջապէս հաստատ միտքը դրաւ, խոհա-
կերութիւն ընել: «Պարտիզպանը, որսորդը,
և ձկնորսը, ամենքն ալ իրենց աշխատու-
թիւններուն պտուղը խոհակերին պիտի բե-
րեն, ու ես ալ պատուական կերակուրներ
պիտի ուտեմ», ըսաւ օր մը այս տղան ինք-
իրեն: Բայց այս արհեստն ալ երկար չտևեց,

և շուտ մը գնաց իր հօրք հետ կռիւ ընելու, բռնելով թէ՛ Վիրակին դիմացը կը տապկուիմ կ'այցիմ, այնքան որ՝ օր մ'ալ կրա- կարանին մէջ ինչալով՝ միխիր դառնարու եմ »:

Անատենը հայրք պատասխան տուաւ անոր խիստ կերպով մը.

— Դուն ամենեկին գոհ չես բլար քու վիճակէդ, ու անանկ վտիտխամիտ ես որ սյու- օրուան ընտրածդ՝ վաղը քեզ կը ձանձրացը- նէ. թէ որ դուն չես ուզեր համբերել ո՛չ երկրին, ո՛չ օդին, ո՛չ ջուրին և ո՛չ կրակին, պէտք է որ աշխարհքը թողուս, և մէյմբն ալ դանգատելու պատճառ մը չունենաս:

Մտածէ անգամ մը, ու միտքդ բեր որ ամեն վիճակի մէջ նեղութիւն ալ զուարճու- թիւն ալ կան. թէ թագաւորին դաւազանք ունենաս և թէ երկրագործին բահը:

ՀՈՂԱԹԱՓԻ ԳՍՄԵՐ

Դարբին Արտաւանը բոլոր օրք իր խանու- թք կը կենար, ուրտեղ իր մուրճը (չէքիճ) ատէպ ատէպ զարնելով՝ չորս կողմը սաստիկ ձայներով կայծեր կը թափէր:

Իր հարուստ գրացիին մէկուն տղան իրեն քովը կու գար, ու երկար ատեն հոն կ'ան- ցունէր անոր գործած բաները տեսնելով.

— Կուղէս սորվել դուն ալ, պարոն Վա- հան, զուարճութեան համար դամեր (չիվի) շինել, բսաւ անոր օր մը դաբբինք, կարելի է ասիկա քեզի բոլորովին անօգուտ բան մը չըլլար:

Երիտասարդը կատակի համար անցաւ սա- լին առջևը, ու քիչ ատենի մէջ սորվեցաւ աղէկ հողաթափի դամեր շինել: Քանի մը տաքիէն ետքը պատերազմի պատճառով կոր- սքնցուց իր բոլոր ունեցածք, ու ստիպուե- ցաւ իր հայրենիքը թողուլ. ուստի փախաւ անկէ և խիստ հեռու գեղ մը գնաց:

Հոն շատ կօչկակարներ դաւաւ, որոնք հո- ղաթափի դամերը մօտ քաղքէն ծախու կ'առ- նէին, և շատ անգամ կը տատահէր որ ու- ղածնուն չափ չէին գտներ անկէ, ինչու որ այն արտիկ դիւղին մէջ հազարաւոր հողա- թափներ կը շինուէին զօրքերուն համար:

Վահան որ խեղճ վիճակի մէջ կը գտնուէր միտքը բերաւ իր արհեստը, և առաջար- կեց կօչկակարներուն որ ուղածնէն աւելի գամ շինէ իրենց, միայն թէ իրեն խանութ մը հո- գան:

Մեծ հաճութեամբ ուղածք կատարեցին, ու բով Վահան կրցաւ իր ապրուստը հանել մեծ հանգստութեամբ, անանկ որ երիտասարդա-

կան հասակին ու իր վիճակին վրայ խօսք եղած ժամանակը, շատ անգամ կ'ըսէր.

«Երանի ան հարուստներուն, որոնք պարապ կեանք չեն անցըներ, ու իրենց բարեկեցութեանը մէջ արհեստ մը կը սորվին».

ԻՆՔՆԱՀԱԻԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դպրատունի մը աշակերտուհիները որոնք հիւսուածոյ գործուածքներ շինել կը սորվէին, մէջերնին խօսք մէկ բրին, աղքատներուն շահուն համար ծախել իրենց բանած գործքերնուն մէկ մասը, զոր մասնաւորապէս այս բանիս համար պահէր էին:

Քաղքին վաճառական կնիկին մէկը որ մեծ առուտուրի մէջ էր, վրան առաւ ծախել զանոնք, առանց իրեն շահ մը հանելու: Աշակերտուհիներէն մէկը՝ Շահանդուխտ անուն, որ անապարծ աղջիկ մ'էր, ու իր բանած գործքերու մէջ ինքզինքը վարպետ կը կարծէր, կ'ըսէր ինքնիրեն.

«Կրնամ արդեօք հասկընալ թէ որքան համարում ունին մարդիկ իմ վրաս. իմ ընկերներէս չեմ կրնար իմանալ, վասն զի անոնք ինձմէ կը նախանձին. վարժապետուհիս ալ հիմայ այնքան չտիրէր զիս. բայց

վաճառական կինը, որ դործուած բաներուն որուն ըլլալը չգիտեր, անշուշտ ճշմարիտը կը խօսի»:

Ուստի կ'ելլէ կ'երթայ կնիկին խանութը, բանուած չապիկ մը ձեռքը կ'առնէ ու կը հարցնէ գինը: Վաճառական կնիկը պատասխան կու տայ.

— Երսունքվեց դահեկանէն վար չեմ կրնար տալ:

— Ու աս միւսին գինը քնչ է, կը հարցնէ նորէն Շահանդուխտ ուրիշ մը ձեռքը առնելով որ նոյնպէս գեղեցիկ էր, և ուրիշ մէկ բնկերը շինած էր:

— Քառսուն դահեկան է աս, ըսաւ կնիկը:

— Չարմանք, ըսաւ աղջիկը ձեռքը առնելով իր բանածը, որ ամենէն աղւորը կը կարծէր. հապա ասոր արժէքը քնչ է:

— Է՛հ, առիկա, պատասխան տուաւ վաճառական կինը, թէ որ միւս երկուքը առնելու ըլլաս, նուէր կու տամ քեզի:

Շահանդուխտ բոլորովին չվտխելով՝ կասկարմիր կտրեցաւ, ու կնիկը դարձաւ ըսաւ տնոր.

— Հիմա կ'իմանամ որ դուն ես ասի շինողը, շատ կը ցաւիմ որ քու սիրտդ ցաւցուցի. բայց որովհետեւ քու հոս դալուդ

սյառճառը ճշմարիտը հասկընալ է, ես ալ ճիշդը բսի ջեզի, աղէկ գիտնալով որ կեղծաւորութենէ չես ակորժիր, այլ կ'ուզես միայն ճշմարիտը իմանալ:

Շահանդուխտ ելաւ խանութէն, ու անկէ ետքը միշտ պարկեշտ ու խոնարհ աղջիկ մը եղաւ:

Կ Ա Ք

Հայկակ անուշով հարուստ տղուն մէկը՝ գարնան մէջ մօտ կաթնարան մը դնաց. թասի մը մէջ կաթ դնել տուաւ, ետքը նքստաւ ծաղկած գետնին վրայ ծառի մը շուքին տակը, ու կաթին մէջ հաց փրթելով՝ ակորժակով մը հրամէք (ի.բինտի թաամի) կ'ընէր:

Գանձակ անուշով աղքատ տղայ մ'ալ, աւնօթութենէն ու թշուառութենէն ցամքած ու դեղնած, տրամութեամբ կայնած անոր կը նայէր, և տենելով անոր կերածը՝ իր անօթութիւնը կ'աւելնար, բայց չէր համարձակեր ուզելու:

Հարուստ Հայկակը միտք բրաւ խեղճ տղուն քիչ մը բան թողուլ, բայց իր սրտին բարեգութ հրապոյրները օտքի տակ առնելով կերաւ բոլորն ալ առջի ակորժակով:

Երբոր ամանք պարպելու վրայ էր, անոր յատակը քանի մը խօսք գրուած տեսաւ, կարդաց իմացաւ ու ամնալէն կարմրեցաւ. հաց մը ուզեց, ու ամանն ալ նորէն կաթ դնել տուաւ, ետքը կանչեց քովը ողորմելի տղան, ինքը ձեռքովը հաց փրթեց կաթին մէջ. սիրտ տուաւ անոր որ ուտէ առանց քաշուելու, և անկէ ՚ի զատ ունեցած բոլոր դրամն ալ անոր տուաւ: Գիտէ՞ք ինչ գրուած էր ամանին յատակը.

Հացը անօթիներէն ամենեւին մի՛ խնայեր, եւ փոխարէնը միշտ կը գտնես Սասուճմէ:

Հ Ա Յ ԵՒ Չ ՈՒ Ի Ր

Սովի ժամանակ էր, խեղճ Արտաւանը լեռնէն իջաւ որ մօտ գեղի մը տուներէն ողորմութիւն խնդրէ:

Խորով, հարուստ գեղացիի մը տղան դուռին առջևը նստած մեծ կտոր հաց մը բռներ կ'ուտէր:

«Պատառ մը ինձի ալ կու տաս աակէ, ըսաւ անոր խեղճ Արտաւանը, ինչու որ փոքս խիստ անօթեցած է:

— Գնահ կորիր, հաց չունիմ քեզի ապուր ք
պատասխանեց միւսը քամահրելով:

Տարիէ մը ետքը՝ Խոսրով այժ մը կորսըն-
ցընելով՝ լեռը ելաւ որ վնասուէ: Երկար ա-
տեն ժայռերուն վրայ ու գահավէժ տե-
ղեր ժուռ եկաւ, արևուն տաքին, ծարա-
ւութենէն կը մարէր ու գետ մը կամ աղ-
բուր մը չէր գտներ որ ջուր խմէ:

Այս միջոցիս Արտաւանը տեսաւ որ ծառի
մը շուքին տակը նստած ոչխարները կը նա-
յէր. ու քովը ջուրի փարչ մը կար: Խոսրով
անոր քով դնաց շունչը մարած՝ ու տկար
ձայնով մը քսաւ անոր:

— Քիչ մը ջուր տուր ինձի, ինչու որ խիստ
ծարաւցած եմ:

— Ա՛ռ, քսաւ Արտաւան փարչը անոր եր-
կնցներով, խմէ ու զածիդ չափ:

Խոսրով իմացաւ իր քարասրտութիւնը, ու
բով շուղեր էր տալ քիչ մը հաց ան բարե-
սիրտ տղուն՝ ու սքտանց լացաւ, թողութիւն
խնդրեց անկէ, ու ան օրէն սորվեցաւ գութ
ունենալ միշտ աղքատներուն վրայ:

ԱՌԱԽՕՏԵԱՆ ԱՂՕԹԻ

Մարիամ աղքատ այրի կինը, ամեն առ-
տու աղեկատին ձեռք չզարկած, մտադրու-
թեամբ աղօթքը կ'ընէր կամ աղօթքի գրքին
մէջ ան օրուան ընելու աղօթքը կարդար,

Մէկ առտու մ'ալ սուրբ գրքին մէջէն ան
կտորը կարդաց որ կը պատուիրէ բարեգոր-
ծութիւն ընել:

— Է ինչպէս, քսաւ մեծ ձայնով մը, ինչ-
պէս կրնամ ես աղէկութիւն ընել իմ ըն-
կերներուս: Ես իմ ապրուստս աս աղեկա-
տով կը հոգամ, որով հազիւ թէ օրուան
հացս կրնամ հանել: Ահա ձմեռն ալ հասաւ,
ոչ ածուխ ունիմ և ոչ վառելու փայտ, մա-
տերս ցրտէն կը թմրին ու հազիւ կրնամ մա-
նել, տունիս վարձքը դեռ չվճարեցի, ու
քիչ ատենէ պիտի պարտաւորիմ ողորմած
անձերէ ողորմութիւն խնդրելու »:

Ետքը նորէն աղէկ մը մտածելով թէ ինչ-
պէս կրնայ աղէկութիւն մը ընել, միտքը ին-
կաւ իր պղտիկութեան ժամանակի բարեկա-
մուհիներէն մէկը, որ քաղաքին միւս ծայրը
կը բնակէր աղքատութեամբ պատուցած ու

շատոնցմէ ալ հիւանդ: Վերթեամ անոր, բաւ ան առեհը Մարթա, թէ հոս եղեր է և թէ հոն՝ կրնամ աղեկատոս մանել, ու կարելի է անոր ցաւերն ալ մեղմայնեմ մխիթարական խօսքերով:

Ետքը պահարանին մէջէն երկու հատ աղւոր խնձոր առաւ, որ իրեն բնծայ զրկեր էին, ու աղեկառք քովը կախելով գնաց խեղճ հիւանդին:

Հիւանդ կինը մեծ ուրախութիւն մը զգաց իր բարեկամուհին տեսնելով, ու անոր անկեղծ սէրը ու խնամքը ճանչնալով այնքան մխիթարուեցաւ, որ հարուստ մարդու մը ծանրագին բնծաները չէին կրնար անանկ մեծ մխիթարութիւն տալ:

Իրիկուան գէմ երբոր Մարթա մնաս բարեւ ըսաւ որ տուն դառնայ, հիւանդ կինը լալով գրկեց իր բարեկամուհին ու բոլոր սրտով շնորհակալ եղաւ անորմէ: Մարթա ալ գոհ սրտով իր տունը գնաց, ու Աստուծոյ փառք տուաւ, որ ան տառապեալ կինը մխիթարելու կարողութիւն շնորհեց իրեն: Հանգիստ պառկեցաւ, ու ան գիշերը՝ բարձր միւս գիշերներէն աւելի խաղաղ անցուց, վասն զի իր խղճմտանքին մէջ բարի գործք մը ունէր:

ԿԱՌԴԱԼ ԳՐԵԼ

Սրբուհին պարկեշտ ու աշխատասէր աղջիկ մ'ըլլալով, շատ յարմարութիւն ունէր խանութ մը կառավարելու: Թեպէտ աղքատի մը զաւակ էր, բայց քաղաքացի հարուստ վաճառական մը հաւնելով՝ ուզեց զինքը հարսնացնել իրեն:

Սրբուհին շատ ուրախացաւ, ու բոլոր իր բարեկամները աչքը լոյսի կու գային իրեն ու խնդակից կ'ըլլային անոր ունեցած բաղդին և անանկ յարգելի հարուստ մարդու մը հետ կարգուելուն համար:

Խօսքիսպին օրը շատ մարդիկ հաւքուեր էին նշանած աղջիկին քովը և կ'ուրախանային. պայմանագիրը դրուած էր, ու ամեն բան պատրաստ էր՝ միայն կը մնար որ հարսնացուն իր ստորագրութիւնը դնէ թղթին վրայ:

Բայց բարեսիրտ Սրբուհին գիր դրել չէր գիտեր. որու վրայ վիսացուն խիստ զարմանալով, դարձաւ բոս անոր:

— Ձէի կարծեր երբէք թէ ասանկ սիրուն և համեստ աղջիկ մը գիր դրել չգիտնայ: Պէտք է գիտնալ որ ես շատ անգամ իմ

գարծ քերուս պատճառաւ խանութս չեմ
 գանուիր, ու պէտք է որ կինս կարող ըլ-
 լայ օրական տուամարին մէջ նշանակել առա-
 ծք ու տուածք: Եստ կը ջառիմ որ քիչ մը
 դէր չես սորված, ասոր համար անհնար է
 ինծի որ քեզն հետ կարգուիմ:

Այս խօսքին վրայ հոն գանաւող բոլոր
 մարդերը դժգոհութեամբ մեկնեցան գային
 անկէ, և Արբուհիին սիրտը շատ վշտա-
 ցաւ ու ջառեցաւ, ինչու որ քաղքին մէջ ա-
 մենուն բերանը ինկաւ. և անգործ ու չարա-
 լեզու մարդիկ ծաղր կ'ընէին զինքը ու վրան
 կը խնդային: Ուստի սաստիկ կու լար, ու
 շատ անգամ հառաչելով կ'ըսէր.

«Ափոսս տգէտներուն, ինչու որ աղքատ-
 ներէն աւելի դժբաղդ են»:

ԱՅԾԸ

Խաթունին մէկը որ աղւոր գեղի տուն մը
 կը բնակէր. ըսաւ օր մը իր ծառային.

«Աննա, ես եկեղեցի կ'երթամ, ուստի կը
 պատուիրեմ քեզի որ աղէկ նայիս տան
 դուռը: Չըլլայ որ մոռնաս բաց ձգես, ինչ-
 պէս որ ամեն ատեն կ'ընես, թէ չէ՝ օր պիտի
 գայ որ աս բանը քեզի մեծ ցաւ ու վնաս
 պիտի տայ»:

Խաթունը երաւ դռնէն դուրս, ու քիչ ա-
 տենէն ետքը Աննան աղբիւրը գնաց շուր
 բերելու համար ու մոռցաւ դուռը գոցելու:
 Երբոր ինքզինքը մոռնալով ան տեղ շտա-
 խօսութիւն կ'ընէր, այժ մը սանդուղէն վեր
 երաւ, ու խաթունին խուցը մտաւ, ուրտեղ
 մեծ հայելի մը կար. և կարծելով թէ հա-
 յելիին մէջ ուրիշ այժ մ'ալ կայ, սկսաւ իր
 եղջիւրները անկել, դիզանալ. պատկերն ալ
 այնպէս կ'ընէր: Ասոր վրայ այժը իրաւցնէ
 կատղելով՝ անանկ սաստկութեամբ կը նետ-
 ուի պատկերին վրայ, որ հայելին հազարու-
 մէկ կտոր կ'ընէ կը ձգէ:

Աննան՝ որ այս միջոցին գոյլը (գօլա)
 լեցնելով տուն դարձեր էր, աղմուկ մը
 բաց ու վաղելով գնաց նայեցաւ որ հայելին
 կտոր կտոր եղեր էր. ուստի յուսահատե-
 լով կատղութեամբ փայտ մը կ'առնէ դուրս
 կը վռնտէ այժը. բայց չիրնար հայելիին ճար
 մը գտնել: Երբոր խաթունը եկեղեցիէն ե-
 կաւ, ու տեսաւ եղած բանը, մէկէն ճամ-
 բայ տալով հանեց իր քովէն անհոգ ծա-
 ոան, որ իր անձին վնասովը սորվեցաւ քիչ
 մը աւելի կանոնաւորութեամբ կատարել իր
 պարտաւորութիւնները:

ՆՈՐ ԶԳԵՍ

Գայիանէ տիկինը իր Զարուհի աղջիկին խիստ պատուական բրդէ զգեստցու մը ընծայ տուած էր: Իերձակուհին ծնունդին խթումին օրը բերաւ իրեն զանի, և Զարուհին ուղեց խկոյն հագնել, ու տեսաւ որ շատ վայելուչ էր: Մայրը կարողջէքը վճարեց ու բաւ իր աղջիկին:

— Այս իրիկուն խիստ ցուրտ կ'ընէ, ուստի աղէկ կ'ընես թէ որ դերձակուհիին բաժակ մը գինի բերես. բայց ճրագ մը վառէ որ տեսնես ըրածդ ու ստամոնք (պուգալ) չխորտակես:

Զարուհին առանց ճրագի եկաւ ձեռքը սև ստամոնով մը, լեցուց բաժակին մէջ գինին, կնիկին տուաւ, ու կ'սպասէր որ նորէն լեցունէ: Կնիկը կաթիլ մը խմեց չխմեց, գող մը գալով վրան, մէկէն բերնին մէջ մնացածը թքաւ դետինը:

Խմածը գինի չէր, այլ մեղան, որ թքած ժամանակը Զարուհիին հագած նոր լաթին վրայ դալով՝ սեցուց, անանկ որ մէյմբն ալ հագնելու չէր գար:

Խեղճ աղջիկը արիւն արցունք կը թափէր, ուստի մայրը բաւ:

— Ահա խօսք մտիկ չընող մարդուն դուրսը ասանկ փորձանքներ պակաս չեն ըլլար. վաղը հին զգեստովդ դնա՛ եկեղեցին, ու մէյմբն ալ Աստուած գիտէ, երբ նոր հանդերձ մը կ'ունենաս:

Զարուհին այն օրէն սորվեցաւ հնաղանդ ըլլալ միշտ, մէկդի ձգեց անհողութիւնը, ու մէյմբն ալ անանկ վրամներ չպատահեցան իրեն:

ԼՍԻՍԳՈՅՆ ԵՐԿԻՐ

Հայր ու մայր մը իրենց երկու պզտիկ զաւակներովը Ովկիանոսին անմարդաբնակ կղզիներէ մէկուն մէջ կը բնակէին, ուր ժամանակով ընկեր էին այլեւժամութենէ մը նաւերնին փարատուելով: Իրենց կերածը խոտ ու արմատ էր, խմածնին գետի ջուր ու պառկած տեղերնին քարայր մը: Տղաք չէին դիտեր թէ ինչպէս ընկեր էին ան անապատ կղզիին մէջ, և իրենց հայրենի երկիրը միաքերնէն ելած էր. հաց, կաթ, պտուղ ու միս ամենեին չէին տեսած: Օր մը նաւակ

մը մտտեցաւ կողիին քով, մէջք չորս արապով, որոնք սաստիկ ուրախութիւն պատճառեցին աս երկու ամուսիններուն, որոնք յուսացին թէ իրենց թշուառութեանը վախճան մը կրնար տրուիլ. բայց որովհետեւ նաւակը խիստ պղտիկ էր ու ամենքն ալ չէր կրնար վերցնել ու իրենց երկիրը տանիլ, հայրը ուղեց որ առաջ ինքք մտնէ մէջք ու երթայ: Մայրը և իր զաւակները սկսան լալ երբ տեսան որ չնչին փայտէ շինուած նաւակին մէջ մտաւ ան. բայց հայրերնին կըսէր անոնց.

— Մի լաք, գիտէք որ միւս երկիրը աւելի խիստ աղէկ է, ուրտեղ դուք ալ քեզ ժամանակէն պիտի դաք:

Արապները տարին ձգեցին հայրերնին ու նորէն ետ դարձան նաւակով. երբ մայրերնին մէջք մտաւ որ երթայ, աւելի սաստիկ սկսան լալ տղաք.

— Չէ, մի լաք, սիրուն զաւակներս, ըսաւ մայրը անոնց դառնալով, սակէ ետքը աւելի գեղեցիկ երկրի մը մէջ պիտի տեսնենք մէկը մէկ:

Վերջապէս նաւակը եկաւ որ տղաքն ալ ասնէ տանի. ու ասոնք՝ որ առջի բերան արապները ու ովկիանոսին ծփալը տեսնելով

դող ելեր էին, շուտով մտան նաւակին մէջ, և մեծ ուրախութիւնով իրենց երկիրն ելան: Ծնողքնին դիրենք տեսնելով վաղեցին դէպ ՚ի ծովեզերքը, ձեռքերնին երկնցուցին անոնց ու առին տարին կանանչ արմուենիներուն շուքին տակը, ու գեղեցիկ խոտերուն և ծաղիկներուն վրայ նստեցընելով՝ կաթ, մեղր ու համով պաուշներ տուին:

— Ո՛հ, ինչպէս փուճ տեղը վախցեր ենք մենք, կըսէին տղաքները, դողալու տեղերնիս՝ պէտք էր ուրախանայինք արապներուն մեր կողին ելլելը տեսնելով, որ զմեզ լաւագոյն երկիր մը տանելու համար է եղեր:

— Սիրուն զաւակներս, ըսաւ անասները հայրերնին, ան անապատ կղզիէն աս զուարճալի երկիրը ըրած ճամբորդութիւննիս, անշուշտ մեզի համար ուրիշ գերազանց միտք մը ունի: Մենք ուրիշ նոր ճամբորդութիւն մ'ալ ունինք կատարելու, ու ետքը պիտի հասնինք լուադոյն երկիր մը: Աս մեր բնակածը՝ ան կղզիին կը նմանի. և ըսած լուադոյն երկիրս՝ երկինքն է. այնկոծեալ ծովը՝ ուսկէ պիտի անցնինք, մահն է, ու պղտիկ նաւակը դադաղը, որու մէջ պիտի մտնենք որ մը: Ուստի երբոր իմ և մօրերնուդ ձեզմէ բաժնուելու ժամը հասնի,

մի վախճաք. մահը՝ մարդուն համար ուրիշ
բան չէ, այլ ճամբայ մը՝ ուրիշ լաւագոյն
հայրենիք մը երթալը, ուրտեղ գարունը
յաւիտեան կը տեւէ և փոթորիկ ու սառնա-
մանիք ամենեւին չկան:

ՎԵՐՁ

Ն Ո Ր Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ի Զ Մ Ի Ի Ռ Ն Ի Ա

Նորահաստատ տպարան՝ իրեն ղիմող յաճախող-
ները գոհ ընելու և ազգային գրասէրներու փոքր 'ի շա-
տէ նպատատամատոյց լինելու համար՝ պատրաստ է խիստ
աժան ղիներով և մարուր տպագրութիւնով ամեն
տեսակ գիրք, պարբերական թերթեր և յայտարարու-
թիւններ, հարսանիքի և յուզարկաւորութեան ծա-
նուցադիրներ ևս ևս տպելու: Աւելի ընդարձակ տեղի-
կութիւններ ստանալ ուզողը կրնայ ղիմել 'ի Աւելեւե-
թան, վերի յարկ թիւ 17, Մ Ս Ե Ր Ե Ա Ն Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ը:

